

Babeş–Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár
Történelem és Filozófia Kar
Egyetemi év: 2008 - 2009
Félév: I.

I. Általános információk az előadásokról, szemináriumokról, szak- vagy laborgyakorlatokról

Tantárgy neve: *Bevezetés a geopolitikába (Introducere în geopolitică)*

Kódszám: HTM 2113

Kreditszám: 6

**Helyszín: BBTE, Történelem és Filozófia Kar,
Jelenkor Története és Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék
Bogrea előadóterem és 316. szeminárium terem**

Órarend: Kedd, 13.00-16.00 (kurzus) - Bogrea terem.

Kedd, 18.00-20.00 (szeminárium) – 316. terem (Avram Iancu u.)

II. Az előadás, szeminárium, szak- vagy laborgyakorlat tituláris oktatója

Név, tudományos fokozat: Lönhárt Tamás, Dr., egyetemi adjunktus.

Elérhetőség (e-mail cím, esetleg telefonszám): lonhartt@yahoo.com

Fogadási óra: Kedd, 12.00-13.00.

III. A tantárgy leírása:

[a tantárgy általános célkitűzései, tartalma, a tantárgy keretében elsajátított kompetenciák, az előadások, szemináriumok vagy szakgyakorlatok során használt módszerek– **10-20 sor**].

Jelen kurzus a geopolitikai alapfogalmak, elméleti megközelítések és iskolák megismertetését tűzte ki céljául. A nemzetközi kapcsolatok tanulmányozásának keretébe illesztve, a geopolitikai és geostratégiai megközelítések közötti összefüggések tisztázását követően, e kurzus első részében a hallgatók megismerkednek a klasszikus (német, angolszász, francia) geopolitikai iskolák alapműveivel. A kurzust kiegészítő szemináriumok keretében, a XX. századi nemzetközi kapcsolatok geopolitikai elemzése révén, ezen iskolák elméleteinek gyakorlati leképezését követhetik soron.

A német geopolitikai iskola alaptételeit – nemzet, állam („Staat”), tér („Lage”, „Raum”, „Bode”), államhatárok és gazdasági hátország („hinterland”) közötti viszonyrendszer - Rudolf Kjellen, Friedrich Ratzel és Karl Haushoffer művei és azok kritikus elemzése által kerülnek bemutatásra. Az angolszász geopolitikai iskola alapfogalmai („Heartland”, „Inner Crescent”, „Outer Crescent”, „Rimland”, „World Island”, stb.) a klasszikus alapszövegek (Alfred T. Mahan, Halford J. Mackinder) és a XX. század második felének sajátos körülményei által megkövetelt újraértelmezések (George F. Kennan, N.J. Spykman, Alexander de Seversky, S. P. Cohen) összefüggésében is bemutatásra kerülnek. Az angolszász geopolitikai iskola elemzése alkalmas arra, hogy olyan alapvető történelmi folyamatok összefüggéseinek értelmezésére, mint az imperializmus, a XX. századi brit külpolitika sajátos alapelvei, valamint a hidegháború

folyamán kialakult stratégiai elképzelések („containment”, „roll back”, bipoláris világ, Harmadik Világ, stb.). A Kelet-Közép-Európa geopolitikai realitásait elemző munkáknak különös figyelmet szenteltünk.

A két világháború közötti kritikai megfogalmazások után (Vidal de la Blanche, Emmanuel de Martonne), a XX. század második felében (Fernand Braudel, Raymond Aron) kialakult új társadalomtudományos szemlélet keretében a politikai opciók, a migráció és a demográfiai trendek, a regionális egységek geopolitikája jelentős helyet foglal el. Az 1945 utáni realitások (a légierő stratégiai szerepe, az atomfegyver és a kölcsönös fenyegetettség, a technológiai forradalom, a globalizáció, a gazdasági integráció folyamata, a környezetszennyezés és népességrobbanás jelenségei, stb.) olyan új problémákat vetettek fel, melyek értelmezéséhez jelentős segítséget nyújtanak a francia geopolitikai iskola sajátos alapfogalmai, tételei és megközelítései.

A kurzus utolsó részében a globalizáció és civilizációs nagyegegyeségekről szóló projekciók geopolitikai vonzatainak ismertetésével zárjuk az előadássorozatot (S. P. Huntington, Zbigniew Brzezinski, Immanuel Wallerstein, Francis Fukuyama).

IV. Kötelező könyvészet:

[a tantárgy oktatása során megemlített/használt könyvszeti anyagok teljes azonosító adatai, megjelölve pontosan fellelhetőségi helyét, az internetes forrásokat is beleszámítva – **max. 10 cím**].

1. Molnár Gusztáv, Kende György (ed.), *Geopolitikai szöveggyűjtemény*, Budapest, 1996. (BCU- BBTE Központi Egyetemi Könyvtár)
2. Peter J. Taylor, Colin Flint: *Political Geography. World Economy, Nation-state and Locality*, Fourth Edition, Prentice Hall, 2000. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă – Soros Alapítvány Könyvtára, valamint a kért részek a szemináriumfüzetben fénymásolatban)
3. Immanuel Wallerstein, *Geopolitics and Geoculture. Essays on the changing world-system*, Cambridge University Press, 1991. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă– Soros Alapítvány Könyvtára)
4. Geoffrey Parker, *Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century*, Croom Helm Ltd., London, Sydney, 1985. (Fénymásolva a szemináriumfüzetben)
5. Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000. (BBTE Központi Egyetemi Könyvtár)
6. Samuel P. Huntington, *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1998. (BBTE Központi Egyetemi Könyvtár)

V. A tantárgy oktatása során használt eszköztár:

[számítógép, specifikus és/vagy laboratóriumi felszerelések, speciális felszerelések, különböző anyagok stb. – megjelölve hogy ezeket a kar biztosítja vagy nem– **nem kötelező**].

- laptop, projektor, digitális térképek (a tanszék tulajdonában lévő felszerelés része)
- atlasz, térképgyűjtemény.
- Szemináriumfüzet (fénymásolt, rendszerezett bibliográfia)

VI. Az előadások, szemináriumok, részfelmérések/parciális vizsgák, elvégzendő feladatok részletes terve/beosztása:

[Pontosan megjelölve minden egyes találkozó időpontját, az egyes találkozók keretében ismertetésre kerülő tematikát, azon belül pedig az alapfogalmakat és kulcsszavakat, a releváns könyvészeti anyagot, megjelölve az egyes kurzusok keretében ismertetett anyagrészekhez tartozó fejezeteket és/vagy oldalszámokat, valamint a diákok számára kijelölt kötelezettségek terminusait (olvasmányok, írásbeli feladatok, gyakorlati munkák)].

Jelen kurzus 14 megjelölt téma szerint épül fel, három órás kurzusokból és azt kiegészítő kétórás szemináriumokból:

I. Bevezetés: metodológiai kérdések, tematika és fogalmi rendszer, meghatározó iskolák.

Alapfogalmak / kulcsszavak: geopolitika, geostratégia, politikai földrajz, tér / terület, térség, határ, állam, szuverenitás, függetlenség, hegemonia, föderáció, konföderáció, kontinentális, globális, imperializmus, gyarmati rendszer, globalizáció, integráció, régió, autonómia, szubsidiaritás, civilizációs nagygységek.

Bibliográfia:

1. Geoffrey Parker, *Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century*, Croom Helm Ltd., London, Sydney, 1985, 1-15 o.
2. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Contending Theories of International Relations. A Comprehensive Survey*, Harper Collins Publishers, 1990, 58-67 o.
3. John Agnew, *Geopolitics. Re-visioning world politics*, Routledge, London and New York, 1994, 128-130 o.

Választható bibliográfia:

4. Graham Evans, Jeffrey Newnham (ed.), *Dicționar de Relații Internaționale*, Editura Universal Dalsi, 2001, 208-209 o.
5. Voicu Bodocan, *Geografie politică*, Cluj-Napoca, 1997, 10-13 o.

II. „Geopolitik”: A német geopolitikai iskola (Friedrich Ratzel, Rudolf Kjellen, Karl Haushoffer)

Alapfogalmak / Kulcsszavak: nemzet, nemzetállam, tér, terület, térség, birodalom, határ, „pán-eszmék”, „Machtstaat”, „Lage”, „Raum”, „Lebensraum”.

Bibliográfia:

1. Molnár Gusztáv, Kende György (ed.), *Geopolitikai szöveggyűjtemény*, Budapest, 1996, 159-161 o.
E kötetben megjelnet alaptanulmányok (fénymásolva a szemináriumfüzetben is megtalálhatók):
 - Friedrich Ratzel, *Politikai földrajz*, 162-234 o.
 - Karl Haushoffer, *A határok földrajzi és politikai jelentősége*, 303-315 o.
2. Ionel Nicu Sava, *Școala geopolitică germană. Teorii și paradigme clasice*, Editura Info-Team, București, 1997, p. 103-124.

Választható bibliográfia:

3. Karl Haushoffer, *A világeopolitika ma*, in: Molnár Gusztáv , Kende György (ed.), *Geopolitikai szöveggyűjtemény*, Budapest, 1996, p. 267-302.
4. Geoffrey Parker, „*German Geopolitik and its Antecedents*”, in: *Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century*, Croom Helm Ltd., London, Sydney, 1985, p. 51-84.

Referátum témák:

1. A német geopolitikai gondolkodás alapelvei Rudolf Kjellen és Friedrich Ratzel munkásságában.
2. Karl Haushoffer: tér és állam közötti viszony- a nemzetállamtól az „élettér” elméletéig.

III. Az angolszász geopolitikai iskola klasszikus alaptételei (Alfred Thayer Mahan, Halford J. Mackinder, Nicolas Spykman).

Alapfogalmak / kulcsszavak: Heartland, Inner Crescent, Outer Crescent, World Sea, World Island, Rimland, központ / periféria, imperializmus, Commonwealth, tengeri hatalom / szárazföldi hatalom, regionális szövetségek, hegemonia, polaritás.

Bibliográfia:

1. Molnár Gusztáv , Kende György (ed.), *Geopolitikai szöveggyűjtemény*, Budapest, 1996, 13-15 o., valamint:
 - Halford J. Mackinder, *A földrajz mint a történelem kulcsa*, 16-27 o.
 - N.J. Spykman, *Amerikai stratégia a világeopolitikában*, 49-55 o.
 - Idem, *Eurázsia politikai térképe*, 56-65 o.
2. Geoffrey Parker, „*Halford Mackinder and the World Outlook*”, in: *Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century*, Croom Helm Ltd., London, Sydney, 1985, 15-31 o.

Választható bibliográfia:

3. Peter J. Taylor, Colin Flint: *Op. cit.*, 53-55, 57-58 o.
4. Voicu Bodocan, *Op. cit.*, 41-50 o.

Referátum témák:

1. A „Heartland”, Peremterület és Világsziget közötti viszony: Mackinder, Mahan és az angolszász tengeri nagyhatalmak geopolitikai helyzete
2. A második világháború hatása a klasszikus angolszász geopolitikai tételek átértelmezésére

IV. Az amerikai geopolitikai szemlélet alaptételei a hidegháború idején: George F. Kennan, Alexander de Seversky, Saul Cohen és a bipoláris világ.

Alapfogalmak / kulcsszavak: elgátolás („containment”), elrettentés („deterrence”), peremvidék („Rimland”), bipoláris világ, hidegháború, atomhatalom, atom-páthelyzet, visszagöngyölítés („roll back”), „harmadik világ”, geopolitikai és geostratégiai régiók, hidegháborús válság, globális / regionális szemlélet.

Bibliográfia:

1. Saul P. Cohen, *Földrajz és politika a megosztott világban*, in: Molnár Gusztáv , Kende György (ed.), *Geopolitikai szöveggyűjtemény*, Budapest, 1996, 73-91 o.
2. Peter J. Taylor, Colin Flint: *Op. cit.*, 58-61, 74-86, 92-97 o.
3. V. Bodocan, *Op. cit.*, p. 16-19.

Választható bibliográfia:

4. John Agnew, *Op. cit.*, 105-119 o.
5. Geoffrey Parker, *Op. cit.*, p. 129-138.

Referátum témák: 1. A „rigai iskola” és az „elgátolási politika” kialakulása („containment”).
2. A bipoláris rendszer és a kölcsönös elrettentés: Alexander de Seversky és az amerikai geopolitikai szemlélet.
3. Regionális konfliktusok / hidegháborús válságok a „peremvidéken”: a „dominó elv” és az amerikai hidegháborús stratégia (S. Cohen)

V. „Geopolitique”: a francia geopolitikai iskola (Paul Vidal de la Blanche, Lucien Febvre, Emanuel de Martonne, Raymond Aron, A. Siegfried, J. Ancel , Yves Lacoste)

Alapfogalmak / kulcsszavak: politikai földrajz, „l’esprit vidalienne”/„esprit frontalière”, „sécurité”, „les limites naturelles”, „cordon sanitaire”, locarnoi egyezmény, „keleti Locarno” (Tardieu, L. Barthou, P. Laval), „périphérie”, „frontières”, „tengeren túli departement-ok”, „mondialisation”.

Bibliográfia:

1. Molnár Gusztáv , Kende György (ed.), *Geopolitikai szöveggyűjtemény*, Budapest, 1996, 351-354 o.
2. Geoffrey Parker, „*L’Esprit Vidalienne versus Geopolitik: French Geopolitical Thought Before World War II*”, in: *Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century*, Croom Helm Ltd., London, Sydney, 1985, 87-101 o.

Választható bibliográfia:

3. Jean Ancel, *Géographie des Frontières*, Gallimard, Paris, 1938, 24-36 o.
4. Raymond Aron, „*La carte géopolitique du monde*”, in: *Les dernières années du siècle*, Commentaire Julliard, Paris, 1984, 149-164 o.
5. Idem, „*La formation de la théorie stratégique*”, in: *Le Grand Débat, Initiation à la stratégie atomique*, Calmann-Lévy, 1962, 45-81 o.

Referátum témák:

1. A határ és biztonság kérdése: a versaillesi rendszer kérdése a francia geopolitikai tanulmányokban
2. Az atomfegyver és a bipoláris világ Raymond Aron műveiben.
3. Yves Lacoste és az új francia geopolitikai iskola.

VI. *A nemzetállam- szuverenitás, államhatár és államterület kérdései:*

Alapfogalmak / kulcsszavak: állam, szuverenitás, nemzetállam, wesztfáliai rendszer, államhatár, határmenti kapcsolatok, határmenti övezet, regionalizáció, föderáció, konföderáció, integráció.

Bibliográfia:

1. John C. Garnett, „*States, State-Centric Perspectives and Interdependence Theory*”, in: John Baylis, N.J. Rengger (eds.), *Dilemmas of World Politics. International Issues in a Changing World*, Clarendon Press, Oxford, p. 61-84.
2. Peter J. Taylor, Colin Flint, „*Territorial States under Conditions of Globalization*”, in: *Political Geography. World Economy, Nation-state and Locality*, Fourth Edition, Prentice Hall, 2000, p. 188-191.

Választható bibliográfia:

3. John Agnew, Op. cit., p. 51-52 (*The Territorial Trap*), 57-59 (*Statehood and the protection of property rights*), 63-65 (*Money and States*)
4. Immanuel Wallerstein, Peter D. Phillips, „*National and World Identities and the Interstate System*”, in: *Geopolitics and Geoculture*, Cambridge University Press, 1992, p. 139-157.

Referátum témák:

1. A nemzetállam: a területiség és a határok kérdése.
2. A nemzetállam a globalizáció és integráció jegyében.

VII. *Kelet-Közép-Európa geopolitikai helyzete 1914-1945 között (Mitteleuropa, Hinterland, Lebensraum*

Alapfogalmak / kulcsszavak: „Mitteleuropa”, „Hinterland”, nemzetállam, föderalizáció, konföderáció, „dunai államok”, versaillesi rendszer, revizionizmus, Kis-antant, Balkáni Egyezmény, „keleti Locarno”, Anschluss, müncheni konferencia, Ribbentrop-Molotov paktum, „Lebensraum”.

Bibliográfia:

1. Friedrich Naumann, *Mitteleuropa*, Berlin, 1916, p. 5-18
2. Jacques Le Rider, *Mitteleuropa*, Editura Polirom, Iași, 1997, 148-163 o. (*De la distrugerea Mitteleuropei la reunificarea germană* c. fejezet)
3. Pritz Pál, *Pax Germanica. Német elképzelések Európa jövőjéről a második világháborúban*, Budapest, Osiris Könyvkiadó, 1999, 41-54, 246-273 o.

Választható bibliográfia:

4. M. Heffernan, „*In Europe's Name: The Geopolitics of Destruction 1914-1945*”, in: R. A. Butlin, R. A. Dodgshon, *An Historical Geography of Europe*, Clarendon Press, Oxford, 1998, p. 155-167.
5. Hans- Peter Burmeister, „*Közép-Európa német szemmel. Lehetőségek és az értékek széthullása*”, in: *Kell-e nekünk Közép-Európa?*, Századvég, MTA, 1990, 132-140 o.

Referátum témák:

1. Német geopolitikai elképzelések Közép-Kelet-Európáról: Mitteleuropa-tól a Lebensraum-ig.
2. Föderációs, konföderációs és szövetségi tervek, törekvések Közép-Kelet-Európában a két világháború közötti időszakban.

VIII. Kelet-Európa és a szovjet blokk (1945-1989). Visszatérés Közép-Európához?

Alapfogalmak / kulcsszavak: teheráni konferencia, jáltai konferencia, potsdami konferencia, német kérdés, Vasfüggöny, szovjet blokk, KGST, Kominform, Varsói Szerződés, szatelit-rendszer, Kelet-Európa, titoizmus, katonai intervenció (1956, 1968), berlini fal, „prágai tavasz”, Brezsnyev-doktrína, Helsinki-i záróokmány, EBESZ, Visegrádi csoport, Közép-európai Kezdeményezés, Partnerség a Békéért, határmenti együttműködés.

Bibliográfia:

1. Zbigniew Brzezinski, „*Visszatérés Közép-Európához*”, in: *Kell-e nekünk Közép-Európa?*, Századvég, MTA, 1990, 82-26 o.
2. Timothy Garton Ash, „*Létezik-e Közép-Európa?*”, in: *Kell-e nekünk Közép-Európa?*, Századvég, MTA, 1990, 87-103.
3. Milan Kundera, „*Tragedia Europei centrale*”, in: Adriana Babeți, Cornel Ungureanu (ed.), *Europa Centrală. Nevroze, dileme, utopii*, Iași, Editura Polirom, 1997, 221-235 o.

Választott bibliográfia:

4. André Reszler, „*Europa Centrală: realitate culturală și iluzie politică*”, in: Adriana Babeți, Cornel Ungureanu (ed.), *Europa Centrală. Nevroze, dileme, utopii*, Iași, Editura Polirom, 1997, 109-121.
5. Czesław Miłosz, „*A mi Európánk*”, in: *Kell-e nekünk Közép-Európa?*, Századvég, MTA, 1990, 104-109.

Referátum témák:

1. A szovjet blokk strukturája (1947-1989)
2. „Közép-Európa” fogalma a szovjet blokk szétesésének időszakában.

IX. Kelet- Közép-Európa új geopolitikai realitásai: NATO tagság, gazdasági integráció, regionalizmus, Európai Unió bővítése- Orosz Föderáció közelsége:

Alapfogalmak / kulcsszavak: nemzetbiztonság / rendszerbiztonság, interdependencia, integráció, funkcionalizmus, strukturalizmus, föderalizmus, szubszidiaritás, regionalizáció, bővítés, schengeni egyezmény, Orosz Föderáció, FÁK, energia források, gazdasági befolyás.

Bibliográfia:

1. Kende Tamás (ed.), *Európai közjog és politika*, Osiris-Századvég Kiadó, Budapest, 1995, 24-39, 80-96 o.
2. Oleg Serebrian, *Va exploda Estul? Geopolitica spațiului pontic*, Dacia, Cluj, 1998, 18-40, 88-126 o.
3. Immanuel Wallerstein, *Geopolitics and Geoculture*, Cambridge University Press, 1992, 49-64 o. (*European unity and its implications for the interstate system*).

Választható bibliográfia:

4. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Contending Theories of International Relations. A Comprehensive Survey*, Harper Collins Publishers, 1990, 432-435 o.
5. Gazdag Ferenc, *Európai integrációs intézmények*, Osiris Kiadó, Budapest, 1999, 20-73 o.

Referátum témák:

1. A hidegháború és Nyugat-Európa: a NATO megalapításától a római szerződésekkig.
2. Az európai gazdasági integráció és a nemzetállam: föderalizáció, konföderáció?
3. Európa erőd? A schengeni egyezmény és a bővítés kérdése.

X. A gyarmati rendszerektől a „harmadik viláig”:

Alapfogalmak / kulcsszavak: imperializmus, gyarmatosítás, tengeri hatalom, hegemónia, befolyási övezetek, „nyílt kapuk elve”, mandátum-rendszer, domíniumok, Commonwealth, bandungi konferencia, „harmadik világ”, iszlám forradalom, technológia- és tőkeáramlás, „fejlődésben lévő ország”, államadóság, túlnépesedés, „rough-states”, széteső államok, hatalmi vákuum.

Bibliográfia:

1. Peter J. Taylor, Colin Flint, „*Geography and Imperialisms*”, in: *Political Geography. World Economy, Nation-state and Locality*, Fourth Edition, Prentice Hall, 2000, 113-144 o.
2. John Agnew, „*Spaces of Backwardness*”, in: *Geopolitics. Re-visioning world politics*, Routledge, London and New York, 1996, 41-46 o.

Választható bibliográfia:

3. John A. Hobson, „*The Economic Taproots of Imperialism*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classical Readings of International Relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s. a., 59-62 o.
4. V.I. Lenin: „*Imperialism: A Special Stage of Capitalism*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classical Readings of International*

Relations, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s. a., 63-65 o.

Referátum témák:

1. A modern imperializmus és a gyarmati rendszer. Egy sajátos fejlődési modell: a Commonwealth.
2. A hidegháborús geopolitikai szemlélet és a „harmadik világ”.
3. Az iszlám fundamentalizmus és a hidegháborús geostratégiák (1979-1989)

XI. *A globalizáció hatása a geopolitikai szemléletre:*

Alapfogalmak / kulcsszavak: globalizáció, „bretton-woodszi rendszer”, Nemzetközi Valutaalap, Világbank, GATT, WTO, „off-shore” vállalatok, multinacionális cégek, világgazdaság.

Bibliográfia:

1. Immanuel Wallerstein, *Geopolitics and Geoculture*, Cambridge University Press, 1992, 123-137 o. (*The capitalist world-economy: middle-run prospects* c. fejezet)
2. K. J. Holsti, *International Politics. A Framework for Analysis*, Prentice Hall, New Jersey, 1995, 52-79 o. (*The Contemporary Global System* c. fejezet)

Választható bibliográfia:

3. Peter J. Taylor, Colin Flint, *Political Geography. World Economy, Nation-state and Locality*, Fourth Edition, Prentice Hall, 2000, 363-367 o.
4. R. Reich, *The Work of Nations: Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism*, Kugf, New York, 1991, 6-18 o.

Referátum témák:

1. A globalizáció új geopolitikai vetületei: a regionális gazdasági integráció mint lehetséges válasz?
2. A Nyugat határai a migráció és a globális népességnövekedés tükrében: új biztonságpolitikai koncepciók.

XII. *Az atomfegyver: a kölcsönös elrettentéstől a közös fellépésig (1945-2005).*

Alapfogalmak / kulcsszavak: Baruch terv, atomelrettetés, kölcsönös fenyegetettség, atom-patthelyzet, interkontinentális ballisztikus rakéták, SDI rendszer, „force de frappe”, enyhülés („détente”), fegyverkezés korlátozás, fegyverzet csökkentési megállapodás, ABC fegyverek, csernobili katasztrófa, SALT (I, II), START, ABM szerződés; rakétatelepítési program (SS20 és Pershing rakéták), atomarzenál; hasadóanyag-kereskedelem, nemzetközi terrorizmus, „rough states”, Irak, Irán, Észak-Korea.

Bibliográfia:

1. Colin S. Gray, *A nukleáris korszak geopolitikája*, in: Molnár Gusztáv, Kende György (ed.), *Geopolitikai szöveggyűjtemény*, Budapest, 1996, p. 92-99. Hedley Bull, *Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială*, CEU

- Press, Chişinău, 1998, 108-118 o. (*Descurajarea nucleară* és *Funcțiile decurajării nucleare reciproce* c. fejezetek)
2. Kenneth N. Waltz, „*The Stability of a Bipolar World*”, in: *Classical Readings of International Relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s. a., 77- 84 o.

Választható bibliográfia:

3. Helmut Schmidt, *A Grand Strategy for the West. The Anachronism of National Strategies in an Interdependent World*, Yale University Press, New Haven, London, 1985, 19-21, 31-67, 151-154 o.
4. Phil Williams, „*Nuclear Weapons and Arms Control*”, in: John Baylis, N.J. Rengger (eds.), *Dilemmas of World Politics. International Issues in a Changing World*, Clarendon Press, Oxford, 205-226 o.
5. Raymond Aron, *Le Grand Débat. Initiation à la stratégie atomique*, Calman-Lévy, Paris, 1962, 45-81 o. (*La formation de la théorie stratégique* c. fejezet).

Referátum témák:

1. A kubai válság hatása a geopolitikai helyzetre.
2. A francia biztonságpolitikai fordulat: De Gaulle és a „force de frappe”.
3. Az SDI rendszer és az európai rakétatelepítési krízis (1983-1987)
4. A nemzetközi terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek és az új intervencionizmus.

XIII. A váltakozó ciklusok elmélete (Kondratiev)és geopolitikai alkalmazásai (Modelski, I. Wallerstein, Gordon, Paul Kennedy:)

Alapfogalmak / kulcsszavak: fejlődési ciklusok, nagyhatalmak tündöklése és bukása, befolyási övezetek, versengő gazdasági rendszerek, erőforrásokért folyó harc, gazdasági földrajz és geopolitika összefüggései.

Bibliográfia:

1. Immanuel Wallerstein, „*The Rise and Future Demise of the World Capitalist System: Concepts for Comparative Analysis*”, In: Karen Mingst, Jack Snyder: *Essential Readings in World Politics*, W.W. Norton Company, New York, London, 2001, p. 149-156.
2. Paul Kennedy, *A nagyhatalmak tündöklése és bukása*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992, p. 390-413, 483-502.

Választható bibliográfia:

3. Geoffrey Parker, Op. cit., p. 157- 171.
4. Peter J. Taylor, Colin Flint, Op. cit., p. 63-74.

Referátum témák:

1. Az energiaválság és az erőforrások geopolitikája
2. A nagyhatalmak és befolyási övezeteik váltakozása a XX. században.

XIV. Az amerikai gestratégiai érdekek értelmezései és a hidegháború utáni világ:

Aalapfogalmak / kulcsszavak: Eurázsia, NATO, NSC 98, „out of area” security concept; energiaforrások geopolitikája, válságövezetek (Közél-Kelet, volt jugoszláv térség, Csecsenföld, Észak-Korea), békefenntartó akciók, béketeremtő akciók, 2001. szeptember 11, nemzetközi terrorizmus, civilizációs paradigma, hatalmi vákuum, ENSZ reformjának kérdése.

Bibliográfia:

1. Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, 35-42, 42-69, 85-94, 206-214, 218-230 o.
2. Samuel P. Huntington, *A civilizációk összecsapása és a világtrend átalakulása*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1998, 27-39, 48-62, 71-76, 83-93, 101-104, 343-363, 416-417, 429-441 o.
3. Henry Kissinger, *Are nevoie America de o politică externă? Către diplomația secolului XXI*, Editura Incitatus, București, 2002, 91-109, 201-245 o.

Bibliografie opțională:

4. Immanuel Wallerstein, „*The renewed concern with civilization(s?)*”, in: *Geopolitics and Geoculture. Essays on the changing world-system*, Cambridge University Press, 1992, 231-238 o.
5. Eric Herring, „*The Collapse of the Soviet Union: The Implications for World Politics*”, in: *Dilemmas of World Politics. International Issues in a Changing World*, Clarendon Press, Oxford, 1992, 354-382 o.

Referátum témák:

1. A civilizációk összecsapásának tézise és a Nyugat: a NATO új geostratégiai koncepciójának alakulása.
2. Amerikai Egyesült Államok- a világ csendőre?
3. Európa biztonságpolitikai dilemmái és a bővítés kérdése.

VII. Felmérés/értékelés módja:

[A tevékenység elbírálásának összetevői (részvizsga, félévi dolgozat, kutatási projektek, aktív részvétel), az összetevők súlyozása a végső jegyben (hány %-a végső jegynek), a vizsgák lezajlásának módja (szóbeli, írásbeli), elbírálási kritériumok].

Elvárások a diákokkal szemben: szemináriumon való aktív jelenlét (20% a végső minősítésből), egy félév alatt min. 1 referátum elkészítése és bemutatása (20% a végső minősítésből), valamint írásbeli vizsga. Amennyiben a hallgató az órák 20%-án hiányzott, az illető témakör egy kérdésére vonatkozó félévi dolgozat elkészítésére köteles, melyet az írásbeli vizsga időpontja előtt kell leadnia, hogy értékelhető lehessen.

VIII. Szervezési részletek, kivételes esetek kezelése:

[Jelenlét (esetként), vizsgára való jelentkezés feltételei, pótolási lehetőségek, plagizálás, plagizálás következményei, vizsgán való csalások következményei, óvások megoldása].

Az órákról való hiányzás a fent említett következményekkel jár. Plagizálás esetén az egyetem szabályzatában előírt következmények lépnek életbe.

IX. Választható/opcionális könyvészet:

[A tantárgy oktatása során megemlített/használt könyvészeti anyagok teljes azonosító adatai, megjelölve pontosan fellelhetőségi helyét, internetes elérhetőséget is beleszámítva].

1. John Agnew, *Geopolitics. Re- visioning World Politics*, Routledge, London and New York, 1994. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă- Soros Alapítvány Könyvtára)
2. Voicu Bodocan, *Geografie politică*, Cluj-Napoca, 1997. (BCU- BBTE Központi Egyetemi Könyvtár)
3. R. A. Butlin, R. A. Dodgshon, *An Historical Geography of Europe*, Clarendon Press, Oxford, 1998. (BBTE Történelem és Filozófia Kar Könyvtára)
4. Pritz Pál, *Pax Germanica. Német elképzelések Európa jövőjéről a második világháborúban*, Osiris Könyvkiadó, Budapest, 1999. (BBTE Történelem és Filozófia Kar Könyvtára)
5. Oleg Serebrian, *Va exploda Estul? Geopolitica spațiului pontic*, Dacia, Cluj, 1998. (BBTE Történelem és Filozófia Kar Könyvtára)
6. Pándi Lajos (ed.), *Köztes-Európa 1763-1993 (Térképgyűjtemény)*, Osiris-Századvég, Budapest, 1995. (BBTE Történelem és Filozófia Kar Könyvtára)
7. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Contending Theories of International Relations. A Comprehensive Survey*, Harper Collins Publishers, 1990. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă- Soros Alapítvány Könyvtára)
8. Ionel Nicu Sava, *Școala geopolitică germană. Teorii și paradigme clasice*, Editura Info-Team, București, 1997. (BBTE Történelem és Filozófia Kar Könyvtára).